

MANIFEST EN DEFENSA DEL DRET CIVIL DE CATALUNYA

I

El 26 de novembre de 1991, en un acte solemne a la seu del Col·legi d'Advocats de Barcelona, el món jurídic català, a través de les seves entitats més representatives, des dels col·legis professionals fins a les universitats, passant per les acadèmies, signà el «Manifest en defensa del dret civil català», amb motiu dels recursos plantejats pel Govern de l'Estat contra la Llei 9/1987, de 25 de maig, de successió intestada, i contra la Llei 7/1991, de 27 d'abril, de filiacions.

Era una actitud unànime que sens dubte contribuï de manera significativa que, al final, es produís la retirada dels recursos. A partir d'aquell moment, s'inicià una important i profitosa tasca legislativa que ha estat vista com a útil per la societat catalana i sense inconvenients pel Govern de l'Estat; en són bones referències el Codi de successions, el Codi de família i la Llei d'unions estables de parella, que culminen amb l'aprovació de la Primera llei del Codi civil de Catalunya.

Darrerament, el Govern de l'Estat ha interposat sengles recursos contra la Llei 25/2001, de 31 de desembre, de l'accessió i l'ocupació, contra la Llei 19/2002, de 5 de juliol, dels drets reals de garantia, i, de manera més significativa, contra la Llei 29/2002, de 30 de desembre, Primera llei del Codi civil de Catalunya.

II

Les entitats signants rebutgen decididament qualsevol plantejament reduccionista de la competència exclusiva que, d'acord amb l'article 149.1.8a de la Constitució, reconeix en matèria de dret civil a Catalunya l'article 9.2 de l'Estatut.

La Constitució, en el seu preàmbul, proclama de manera solemne la voluntat de protegir els pobles d'Espanya, d'una banda, pel que fa a l'exercici

dels drets humans, però, de l'altra, pel que fa a l'exercici de les seves cultures i tradicions, llengües i institucions. I no hi ha dubte que una afirmació tan solemne ha de projectar-se necessàriament sobre el marc del dret civil, referència cultural de primer ordre que, a través d'una tradició secular, configura unes institucions que defineixen el sistema que, ara ja en la seva llengua pròpia, es dona al poble en qüestió per a regular de manera útil la seva convivència.

No cal dir aleshores que, si ha de ser socialment significativa, aquesta voluntat de protecció proclamada en el frontispici de la Constitució ha de comportar que, arribat el moment de l'elaboració normativa, les institucions catalanes, el Parlament en primer lloc, han d'estar en condicions d'adequar de manera autònoma el dret civil del país a les noves realitats socials i han de valerse de la tècnica d'un codi general com a instrument idoni per a combatre la inseguretat jurídica que comporta la dispersió legislativa i alhora per a contribuir que el dret civil de Catalunya sigui cada cop més modern, més prestigiós i més equiparable amb els del seu entorn cultural.

Es en aquest marc obert, propi de les dues constitucions del segle XX, que cal situar la competència de Catalunya en matèria civil, partint de la base, a més, que, en aquest punt, la Constitució de 1978, com la de 1931, se situa en un plantejament institucional diferent del que es vivia quan tingué lloc la Codificació, que fou quan es formularen els conceptes de *conservació dels drets forals* i *conservació dels drets especials* que resulten de l'anterior article 12 i de l'actual article 13 del Codi civil, fonamentats encara en les constitucions decimonòniques.

Un i altre articles, en efecte, tenien com a base un marc institucional unitari i, per tant, la inexistència de potestat normativa en els territoris amb dret civil propi. I és precisament en aquest marc institucional unitari on cal situar la Compilació de 1960, que, consegüentment, no pot ser el punt de referència a l'hora d'interpretar la competència autonòmica de l'article 9.2 de l'Estatut, perquè es promulgà en el si d'una estructura unitària de l'Estat, no democràtica, a més, en la qual Catalunya no tenia institucions. En definitiva, en l'antítesi política de la situació actual.

Apel·lar, doncs, a la Compilació de 1960 (com podria deduir-se del sentit de les sentències del Tribunal Constitucional 88/1993, de 12 de març, i 156/1993, de 6 de maig) per a delimitar aquella competència, és, històricament, un anacronisme, i, jurídicament, una incongruència. I és que, seguint les pautes d'interpretació de les normes, històricament la referència ha de ser l'article 15 de la Constitució de 1931, i, jurídicament, cal una lectura neutra, no ideològica, de l'article 149.1.8a de la de 1978.

III

En la Constitució de 1931, el punt de partida era, en efecte, aquell article 15, que, en l'apartat primer, entre les competències legislatives que es reservaven

a l'Estat, donava, en l'àmbit del dret civil, una llista de matèries que, amb dues addicions i algunes modificacions en la redacció, són les del darrer incís de l'article 149.1.8a de la Constitució de 1978.

A partir d'aquí, segons l'article 16, les competències no enumerades en l'article 15 i, per tant, la resta de matèries pròpies del dret civil, podien ser de competència autonòmica, si així resultava de l'estatut corresponent, amb el benentès que, segons l'article 18, totes les matèries no reconegudes a la regió autònoma, i, per tant, en cas de silenci de l'estatut corresponent respecte a això, tot el dret civil, es reputaven de competència estatal.

De fet, per bé que amb una altra estructura, és el sistema que resulta de l'article 149.1.8a de la Constitució de 1978, que merament inverteix l'ordre expositiu del discurs i situa en primer lloc la competència estatal general, que esdevé el punt de partida del raonament. La competència en matèria de dret civil, doncs, correspon a l'Estat, excepte en les comunitats autònomes amb dret civil que, en una terminologia evidentment manllevada de l'article 13 del Codi civil, es qualifica de *foral* o *especial*. En aquestes comunitats, en canvi, la competència general serà autonòmica, amb l'excepció de les matèries del segon incís del precepte, que «en todo caso» han de correspondre a l'Estat.

Aquest planteig, a banda de l'argumentació històrica, resulta també d'una lectura neutra del mateix article 149.1.8a de la Constitució. Primer, perquè si on hi ha competència autonòmica en matèria de dret civil el punt de partida no fos l'abast general d'aquesta competència, no tindria sentit aquella reserva de matèries que «en todo caso» han de correspondre a l'Estat. I, segon, perquè si, en canvi, la competència autonòmica havia de prendre com a referència el contingut de les compilacions, s'havien d'haver reservat també a l'Estat, «en todo caso», les institucions no regulades en aquelles, cosa que és evident que no ha fet el legislador constitucional.

Al final, doncs, el marc és el mateix que el de 1931, i és natural que sigui així, perquè, malgrat el temps transcorregut, també és igual la circumstància política; és a dir, l'ordenació autonòmica de l'Estat. Per tant, qualsevol referència que, després de la Constitució de 1978 i de l'Estatut de 1979, es faci ara a la Compilació de 1960 —com s'ha dit, promulgada per l'Estat quan el sistema polític era, a més de no democràtic, radicalment unitari—, és, històricament, anacrònicament i jurídicament, incongruent.

IV

Per tant, els sotasignats*, representants de les institucions jurídiques de Catalunya, prenent com a referència el contingut final del Manifest de 26 de novembre de 1991,

* Per adherir-s'hi: Comissió de Juristes en Defensa del Dret Civil de Catalunya, carrer de Roger de Llúria, 112, 08037 Barcelona, <http://www.manifestdretcivil.org>.

Atès que la Constitució de 1978 i l'Estatut de 1979, que representen la superació de l'Estat uniformista anterior, han reconegut la plurinacionalitat de l'Estat;

Atès que l'article 9.2 de l'Estatut, de conformitat amb el que disposa l'article 149.1.8a de la Constitució, atribueix competència exclusiva a la Generalitat de Catalunya en matèria de conservació, modificació i desenvolupament del dret civil català, llevat d'allò que l'incís final d'aquest segon precepte reserva a l'Estat;

Atès que el dret civil és un dels àmbits on de manera més pronunciada es manifesta la pluralitat de l'Estat espanyol i més clarament es configura la identitat de cada un dels seus components històrics i, en concret, de Catalunya;

Atès que el poble de Catalunya ha manifestat sempre la voluntat de dotar-se de lleis civils pròpies;

Vista la Resolució del Parlament de Catalunya de 26 de juny de 2003, sobre la defensa de la competència del Parlament de Catalunya en matèria de dret civil,

Demanen

Primer: al Govern de Catalunya, que emprengui totes les accions necessàries i que adopti totes les mesures conduents a preservar la identitat del dret civil català, defensant i mantenint les lleis esmentades, i, especialment, que impulsi les iniciatives legislatives escaients per a completar la redacció del Codi civil de Catalunya.

Segon: al Govern de l'Estat, que, tot rectificant la línia d'actuació iniciada amb la interposició dels recursos d'inconstitucionalitat presentats contra la Llei 25/2001, de l'accessió i l'ocupació, la Llei 19/2002, dels drets reals de garantia, i la Llei 29/2002, Primera llei del Codi civil de Catalunya, reconegui i respecti la competència exclusiva de la Generalitat de Catalunya en matèria de dret civil, amb les úniques excepcions de l'últim incís de l'article 149.1.8a de la Constitució, i que, consegüentment, retiri aquests recursos.

Barcelona, 7 de juliol de 2003